

**A Kúria
mint felülvizsgálati bíróság
ítélete**

Az ügy száma: Pfv.V.20.294/2022/4.

A tanács tagjai:

Dr. Bartal Géza a tanács elnöke

Dr. Cseh Attila előadó bíró

Dr. Puskás Péter bíró

A felperes:

felperes1

A felperes képviselője:

ügyvédi iroda (cím1 ügyintéző: dr. Farkas Zsolt Tamás ügyvéd)

Az alperes:

alperes1

Az alperes képviselője:

jogtanácsos kamarai jogtanácsos (cím2.)

A per tárgya:

Vállalkozói díj és pótmunkadíj

A felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél:

Felperes

A másodfokú bíróság neve és a jogerős határozat száma:

Pécsi Ítéltábla Gf.V.40.019/2021/7-I. számú ítélet

Az elsőfokú bíróság neve és a határozat száma:

Pécsi Törvényszék 14.Gf.20.226/2017/120. számú ítélet

Rendelkező rész

A Kúria a jogerős ítéletet a felülvizsgálattal érintett részében hatályában fenntartja.

Kötelezi a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az alperes részére 2.000.000 (kétmillió) forint felülvizsgálati eljárási költséget.

Az ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

Indokolás

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

[1] Az alperes mint megrendelő és a felperes mint vállalkozó közbeszerzési eljárás lefolytatását követően 2012. október 11-én vállalkozási szerződést kötött, melynek tárgya a klinika épületének három részprojekt keretében történő átalakítása és bővítése volt:

- az I. részprojektben a 400 ágyas klinika átalakítása képalkotó diagnosztikai részleg kialakításával, a már meglévő építmény („A”, „B” és „C” szárny) átalakítása, bővítése az alagsortól a tetőfelépítményig („Pólus-projekt”);
- a II. részprojektben sürgősségi betegellátó részleg kialakítása a „B” és „C” szárny átalakításával, bővítésével, valamint tetőtéri helikopter leszálló építésével („Sürgősségi-projekt”);
- a III. részprojektben oktatási központ kialakítása (Oktatási Központ).

[2] A kivitelezés a szerződés 1.4. pontja szerint magában foglalta

- a kivitelezés megvalósításához szükséges valamennyi építési és szerelési munka elvégzését,
- minden igazgatási és technikai vagy egyéb feladat ellátását, ami ahhoz szükséges, hogy a kivitelezést a műszaki dokumentációban meghatározott állapotban a vállalkozó a megrendelőnek átadja,
- a vállalkozó közreműködését az üzemeltetési, használatbavételi engedély megszerzésében, így különösen az egyes hatóságok által esetlegesen előírt változtatások, kiegészítések, pótlások elvégzését,
- a munkaterület megtisztítását, bontott anyagok, sőt veszélyes hulladékok elszállítását és annak igazolását.

[3] A szerződés 1.4. pontja rögzítette, hogy a kivitelezés alatt a megrendelő a munkák teljességét értette azzal a céllal, hogy a vállalkozó mindenfajta munkát a szerződés keretében köteles elvégezni, figyelemmel arra, hogy a műszaki dokumentációt mint megfelelő szakmai felkészültségű szakvállalat áttanulmányozta, azokat megvalósíthatónak tartja, a részéről feltárt hibákat, hiányosságokat a megrendelőnek jelezte és minden esetlegesen szükséges igényelt dokumentumot, adatot megkapott, ellenőrzött és észrevételezett, az esetlegesen abban nem szereplő tételekkel a vállalkozás már kiegészítette. A műszaki dokumentációt, illetve a szerződés műszaki tartalmát illetően annak kiegészítése, javítása vagy bármilyen egyéb címen a vállalkozó többletdíjazásra nem tarthat igényt.

[4] A szerződés ugyanezen pontja rendelkezett arról is, hogy pótmunka elszámolására kizárólag az alperesnek a közbeszerzési törvényben rögzített rendelkezései szerint eszközölt, igazolt és írásos megrendelése alapján, a pótmunka megrendelésére irányuló közbeszerzési eljárásban keletkezett egységárak alapulvételével kerülhet sor. Minden olyan munkálat, műszaki tartalom vagy beszállítás, amelyet a felperes nem az alperes kifejezett pótmunka megrendelése alapján végzett el, illetve szolgáltatott, vagy e tekintetben kétség merül fel, a szerződés szerinti teljesítés körében a szerződésszerű és biztonságos használatra alkalmas mennyiségi és minőségi teljesítés érdekében szükséges vállalkozói teljesítésnek minősül a szerződéses vállalkozói díj ellenében.

[5] A felek a vállalkozói díjat 7.549.000.000 forint + áfa általányösszegben határozták meg, tartalékkeretet nem képeztek.

[6] A teljesítési határidőket az alábbiak szerint rögzítették a felperes kötbérfizetési terhe mellett:

I. részprojekt:

- R. és N.M bővítmény építésének befejezése: 2013. augusztus 10.
- „A” és „C” épületrész átalakításának befejezése: 2014. január 7.

- „B” épületrész átalakításának és a Pólus projekt teljes befejezése: 2014. június 29 (véghatáridő).

II részprojekt: az építmény teljes körű építési befejezése és műszaki átadása: 2014. január 7.

III. részprojekt: az építmény teljes körű építési befejezése és műszaki átadása: 2014. január 7.

[7] A felek a munkavégzéssel kapcsolatos minden lényeges adatot, körülményt és utasítást a munkahelyen vezetett építési naplóban voltak kötelesek egymással közölni, ezen túlmenően kooperációs jegyzőkönyvekben rögzítették a kivitelezés lényeges eseményeit, körülményeit.

[8] Az alperes a munkaterületet 2012.október 20-án átadta, a felperes a munkát megkezdte.

[9] A munkavégzés során számos pótmunka igény merült fel a vállalkozó részéről, ezek egy részét közbeszerzési eljárással csak részben lehetett rendezni. A felek a pótmunka igények körében három szerződést kötöttek egymással, ezen túlmenően az eredeti alapszerződésüket a kivitelezési határidők vonatkozásában is módosították.

[10] A 2012. október 11-én kelt vállalkozási szerződésüket a 2013.augusztus 9-én kelt (I. számú határidő-módosító) megállapodással módosították és az I. részprojekt 1. pontjában megjelölt kivitelezés teljesítési határidejét 2013. szeptember 27-re változtatták. A módosítás okaként az alapszerződés megkötésének időpontjában előre nem látható és ezáltal előre nem tervezett, az alapszerződés szerinti munkákkal szorosan összefüggő pótmunkákat jelölték meg.

[11] A 2013. szeptember 24-én megkötött pótmunka szerződésben (I. számú pótmunka csomag) a felek a) – h) pontokban nevesített pótmunkák elvégzésében állapodtak meg, ezek egy részében 2013. szeptember 27. napja, a fennmaradó munkák vonatkozásában 2014. június 29. volt a határidő.

[12] A megállapodás rögzítette, hogy a vállalkozói díj átalánydíj, ami tartalmazza a felperesnek a szerződés teljesítéséhez szükséges valamennyi kiadását és költségét, anyag- és munkadíját, a felperes tisztában van az átalánydíjas szerződés jogi jellegével, a pótmunka, a többletmunka fogalmával, tudomásul veszi, hogy az átalánydíjas jellegre tekintettel a többletmunkát külön térítés nélkül köteles elvégezni, azért külön díjat, költséget nem számíthat fel.

[13] A kivitelezés I. részprojekt 1.ütemét a felek 2013. szeptember 27-én műszaki átadás-átvételi eljárás keretében lezárták.

[14] A 2014. január 2-i (II. számú pótmunka csomag, illetőleg II. számú határidő módosító szerződés) megállapodással az I. részprojekt 2. pontjának és a II. részprojektnek a határidejét 2014. május 30. napjára, az I. részprojekt 3. pontjában szereplő munka teljesítési határidejét 2014. december 22. napjára módosították. Utóbbival a kivitelezési véghatáridő is 2014. december 22-re módosult.

[15] A megállapodás a szerződésmódosítás indokaként három körülményváltozást említett:

- a helikopter-leszálló utóbb felmerült áttervezése, melynek eredményeként kizárólag a vállalkozói díj módosult, 7.908.865 forinttal emelkedett;

- a hulladéklerakási járulék 2013. január 1-jei bevezetése és a járulék összegének 2014. január 1-től történő növekedése, mint olyan jelentős és előre nem látható többletköltség, ami a vállalkozói díj emelését indokolja;

- az alperes saját hatáskörében lebonyolított bútorbeszerzés elhúzódása.

[16] A felperes e szerződésmódosítással összefüggésben 2014. január 2-án az alperesnek címzett levelében előadta, hogy a szerződésmódosítást jogfenntartással fogadta el és

többletköltségei vonatkozásában egyeztetést indítványozott, továbbá utalt arra, hogy pótmunka igénye sem rendezett az alperes részéről.

[17] A felek 2014. március 31-én külön pótmunka szerződést kötöttek (III. számú pótmunka csomag)

[18] A felperes a 2014. szeptember 2-i levelében a kivitelezési határidő meghosszabbodásából eredően 369.576.540 forint többletköltségre és az általa elvégzett pótmunkák vonatkozásában 106.922.532 forint vállalkozói díjra, valamint 47.367.729 forint hulladékkezelési díj elszámolására vonatkozó igényt közölt az alperessel.

[19] A felek 2014. november 28-án további munkákkal (kazánházi trafók cseréje) összefüggésben megállapodtak az ún. IV. számú pótmunka csomag díjában.

[20] A 2014. december 15-i megállapodással (III. számú határidőt módosító szerződés) a felek az I. részprojekt 3. pontjában írt munka kivitelezési határidejét módosították 2015. április 14. napjára, amivel együtt a szerződés teljesítési véghatárideje is ez a nap lett. A módosítás okaként a szerződés rögzítette, hogy a felperes a B szárny kiürítését, a munkaterület átadását (2014. szeptember 17.) és az alperes K utcai kazánházában üzemelő 2 db olaj transzformátor leállítását és átvizsgálását követően megállapította, hogy a transzformátorok műszaki állapota veszélyezteti a klinika biztonságos áramellátását, ezért kezdeményezte a pótmunkák megrendelését. A pótmunka szerződés a felek között létrejött, annak teljesítési határideje 2015. április 14. napja lett.

[21] A felperes 2014. szeptember 2-án bejelentett díjigénye vonatkozásában 2014. december 18-án tartott egyeztetésen az alperes hozzájárult, hogy a felperes bejelentett igényei műszaki megalapozottságának és értékének meghatározása érdekében a felperes szakvéleményt szerezzen be, mely szakvéleményben foglaltakat a felek további tárgyalás alapjául elfogadják és e szakvélemény alapján alapvetően tárgyalás útján kívánják rendezni a vitás helyzetet.

[22] A létesítmény műszaki átadás-átvételi eljárása 2015. április 14-én kezdődött, az ekkor fennálló hibák kijavítása megtörtént, az átadás-átvétel 2015. május 11-én zárult.

[23] A felperes a 2014. december 18-i egyeztetés eredményeként közjegyzői nemperes eljárásban igazságügyi szakértői bizonyítást kért. A közjegyző által kirendelt cég1 Kft. helyszíni bejárást követően 2015. október 28-án készítette el szakvéleményét. A szakértő szakvéleményében a felperesnek a meghosszabbított kivitelezési idővel kapcsolatban felmerült többletköltség igényével, illetőleg pótmunkadíj iránti igényével összefüggésben kifejtette, hogy a felperesnek nem róható fel a kivitelezési idő módosulása, ugyanis a helikopter-leszálló kialakításának tervezési kérdései, a vállalkozási szerződéstől függetlenül bonyolított bútorbeszerzések időzítése, továbbá a transzformátorok feltárása a megrendelő alperes felelősségi körébe eső feladatok voltak, míg a hulladéklerakási díjnak a szerződéskötést követően bekövetkezett hatósági díjemelése mindkét féltől függetlenül következett be. A szakvélemény szerint a kivitelezési idő meghosszabbodása a felperesnek többletköltséget okozott, ezért indokoltnak talált a felperes többletköltség iránti igényéből

- generálvállalkozói többletköltség címén 136.527.550 forint + áfa,

- alvállalkozói többletköltség címén 116.954.290 forint + áfa összeget.

[24] A felperes által igényelt pótmunkadíjból a szakvélemény szerint 96.432.511 forint + áfa volt elszámolható.

[25] A szakvélemény beszerzését követően az alperes a 2016. február 17-én kiállított teljesítésigazolásban 70.135.437 forint + áfa összegű pótmunkát elismert, azt teljesítette, számos további pótmunkaigényt azonban vitatott.

A kereseti kérelmek és az alperes védekezése

[26] A felperes keresetében a kivitelezési idő kilenc hónappal történt meghosszabbodásából eredően a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: rPtk.) 389. §-a és a 402. § (1) bekezdése alapján 253.481.840 forint + áfa többletköltség mint vállalkozói díj és ennek késedelmi kamata megfizetésére kérte kötelezni az alperest (többletköltség iránti kereset). Arra hivatkozott, hogy a felek eredetileg húsz hónap kivitelezési időtartamra figyelemmel határozták meg a kivitelezéssel kapcsolatos építőipari költségeket (üzemi és építéshelyi általános költségeket). A szerződés megkötésekor nem számolhattak a kivitelezési határidő meghosszabbodásával, ami miatt nála finanszírozási, a felvonulási létesítményekkel, a személyi jellegű ráfordításokkal és az alvállalkozók felé megnövekedett alvállalkozói díjakkal kapcsolatos többletköltségek keletkeztek. E költségek összegét a közjegyzői nemperes eljárásban beszerzett szakvélemény alapján határozta meg azzal, hogy a követelt összegből 136.527.550 forint + áfa a nála közvetlenül felmerült, míg 116.954.290 forint + áfa az alvállalkozói által követelt díjnövekmény.

[27] További keresetében kérte az alperes kötelezését pótmunkadíj címén 26.086.492 forint + áfa és ennek késedelmi kamata megfizetésére (pótmunka díj iránti kereset).

[28] Az alperes érdemi ellenkérelme mindkét kereset elutasítását célozta. A többletköltség iránti kereset jogalapját azért vitatta, mert a felek között átalánydíjas vállalkozási szerződés jött létre, így a 191/2009. (IX.15.) Korm.rendelet (a továbbiakban: Korm.rendelet) 3. § (9) bekezdése értelmében a kikötött díjon felül csak a pótmunka értéke számolható el, a kivitelezési idő elhúzódnásából eredő megnövekedett költségek azonban nem. Vitatta azt is, hogy a szerződésmódosítások oka az ő késedelme lett volna. Állította, hogy a felperes a kivitelezés során az ütemterv szerinti %-os készültségtől elmaradt, melyet ő az építési naplóban is közölt. Vitatta továbbá a pótmunkadíj iránti keresetet is.

Az első- és másodfokú ítélet

[29] Az elsőfokú bíróság ítéletével kötelezte az alperest, hogy fizessen meg a felperesnek 267.796.183 forint + áfa összeget és annak késedelmi kamatát, ezt meghaladóan a keresetet elutasította.

[30] Megállapította, hogy a felek között az rPtk. 402. § (1) bekezdése szerinti építési szerződés jött létre, a felek a vállalkozói díjat átalányösszegben határozták meg.

[31] A felperes többletköltség iránti keresetét az rPtk. 389.§-ára, a 402.§ (1) bekezdésére, illetőleg a vállalkozói díjjal kapcsolatos egyes kérdésekről szóló XXXII. számú Polgári Elvi Döntés (a továbbiakban: PED) a) pontjára hivatkozva bírálta el. Abból indult ki, hogy a szerződésmódosításkor a felek a vállalkozói díjat nem igazították az új teljesítési véghatáridőhöz, az átalánydíj meghatározása az eredeti véghatáridő figyelembevételével történt. Utalt arra, hogy a 2014. december 18-ai egyeztetésen többletköltségei tekintetében a felperes jogfenntartással élt, az alperes ekkor és a szakértői bejárás alkalmával sem vitatta a többletköltségek felmerülésének tényét, csupán azok összegével, illetve időtartamával nem értett egyet.

[32] Kifejtette, hogy az átalányösszegben meghatározott vállalkozói díj kockázati elemeket rejt magában, ezért vizsgálta, hogy mi ennek a kockázatvállalásnak a határa. Megállapította, hogy az átalányár kalkulációja során a felperes nem láthatta előre a kivitelezési határidőt utóbb befolyásoló, a kivitelezési munkafolyamat során a megrendelő alperes oldalán felmerülő okokat, amelyek a teljesítési véghatáridőt kitolták, így az ezzel felmerülő költségek az eredeti szerződéses átalányár körébe nem vonhatóak.

[33] E költségek indokoltságát és összegét illetően a pert megelőzően beszerzett szakvéleményt szóbeli kiegészítésével együtt aggálytalannak tartotta és annak figyelembevételével állapította meg azt, hogy a felperes generálvállalkozói többletköltség

címén 136.527.550 forint + áfa, alvállalkozói többletköltségből eredő költség címén 116.954.290 forint + áfa, azaz összesen 253.481.840 forint + áfa összegre tarthat igényt.

[34] Az alperes által állított, a teljesítési határidő meghosszabbodásában közreható felperesi kivitelezési késedelemmel kapcsolatban rámutatott arra, hogy ezzel összefüggésben a perben a szakértő aggálytalan véleményt a bíróság felhívása ellenére nem adott. Utalt arra is, hogy a felek a szerződésmódosítások során egyetlen alkalommal sem rögzítették, hogy a kivitelezési határidő módosításának indoka – akár részben – a kivitelező késedelme lenne, továbbá arra, hogy a felperes a szerződés 3.6. pontjában kivitelezési késedelme esetére kötbérfizetési kötelezettséget vállalt, azonban az alperes késedelmi kötbérigényt vele szemben sem a pert megelőzően, sem a perben nem érvényesített.

[35] A pótmunka díj iránti keresetet az elsőfokú bíróság 14.314.343 forint + áfa összeg erejéig ítélte alaposnak.

[36] Az alperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság ítéletével a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: rPp.) 253. § (2) bekezdése alapján az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatta: a többletköltség iránti keresetet teljes egészében elutasította, míg a pótmunkadíj iránti kereset tekintetében a másodfokú eljárásban leszállított kereseti kérelemre vonatkozó elsőfokú ítéleti döntést helybenhagyva az alperes által a felperesnek fizetendő marasztalás összegét 13.343.143 forintra és annak az elsőfokú ítélet szerinti késedelmi kamataira leszállította.

[37] A másodfokú bíróság – az általa az egyes pótmunkák tekintetében kiegészített, egyebekben elfogadott elsőfokú ítéleti tényállást alapul véve – nem értett egyet az elsőfokú bíróságnak a többletköltség iránti kereset tekintetében kifejtett jogi álláspontjával.

[38] A jogerős ítélet ezzel kapcsolatos indokolásában a másodfokú bíróság rögzítette: a felek között az rPtk. 402. § (1) bekezdése alapján építési szerződés jött létre, ami az rPtk. 389. § (1) bekezdése szerinti vállalkozási szerződés egyik önállóan nevesített altípusa. A vállalkozási szerződés lényege, hogy a vállalkozó munkával elérhető eredmény létrehozására vállal kötelezettséget. Építési szerződés esetében ez építési-szerelési munka. Az építési szerződés tehát eredménykötelem, a vállalkozó a szerződésben meghatározott eredmény létrehozására köteles, a vállalkozói díj az eredményért fizetett ellenérték.

[39] A felek a szerződésben meghatározták a megvalósítandó eredményt és az azért fizetendő átalánydíjat. A XXXII. számú PED a) pontja azt az esetet rendezi, amikor a vállalkozó olyan szolgáltatást nyújt, amelyre a felek kifejezetten nem állapodtak meg. Ebben az esetben kell a bíróságnak azt vizsgálni, hogy a szerződés erre a szolgáltatásra kiterjed-e, és ha igen, a díj meghatározásánál erre a szolgáltatásra a felek tekintettel voltak-e.

[40] A másodfokú bíróság kiemelte, hogy a vállalkozási szerződés eredménykötelmet keletkeztet. A felperes a szerződésben meghatározott eredményt hozta létre, a teljesítési határidő módosítása az eredeti szerződéses szolgáltatást nem módosította, csak azt eredményezte, hogy a felperes a szolgáltatását később és állítása szerint magasabb költséggel nyújtotta. Erre figyelemmel a XXXII. számú PED a) pontja a perben nem alkalmazható.

[41] Az rPtk. 198. § (1) bekezdésére utalva hangsúlyozta, hogy a szerződésből kötelezettség keletkezik a szolgáltatás teljesítésére és jogosultság a szolgáltatás követelésére, ebből következően a szerződésben ki nem kötött szolgáltatás követelésére, illetve teljesítésére nem keletkezik jogosultság, illetve kötelezettség.

[42] A Korm. rendelet 3. § (9) bekezdése értelmében a kivitelező – az erre vonatkozó külön megállapodásban foglaltak szerint – a műszaki szükségesség vagy a rendeltetésszerű és biztonságos használat miatt szükséges pótmunkát köteles elvégezni. Ha a felek átalánydíjban állapodtak meg, akkor a kikötött díjon felül csak a pótmunka ellenértéke számolható el (BH 2011.13.).

[43] A másodfokú bíróság álláspontja szerint a fentiek alapján a felperes által vállalkozói díj jogcímén igényelt, a kivitelezési határidő elhúzódásából eredő többletköltség érvényesítésére vonatkozó igény nem megalapozott, a felperes a szerződésben kikötött szolgáltatást nyújtotta, az alperes a szerződésben kikötött díjat megfizette. A másodfokú bíróság nem vizsgálta, hogy a felperest más jogcímén megilleti-e a követelt összeg, figyelemmel arra, hogy a felperes a per során többször hangsúlyozta, hogy vállalkozói díjigényt érvényesít, követelését a kereset szerinti jogalapon, jogcímén kéri elbírálni (12. számú tárgyalási jegyzőkönyv, 17. számú előkészítő irat, 31. számú előkészítő irat).

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

[44] A jogerős ítélet ellen a felperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet, annak elsődlegesen a többletköltség mint vállalkozói díjigény iránti keresetet elutasító részének hatályon kívül helyezése és e kereset vonatkozásában az elsőfokú ítélet részítélettel történő helybenhagyása érdekében. Megsértett jogszabályhelyként az rPtk. 198. § (1) bekezdését, 389. §-át, 402. § (1) bekezdését, 403. § (4) bekezdését, a XXXII. számú PED a) pontját, valamint a Korm. rendelet 2. § f) pontját és 3. § (9) bekezdését jelölte meg.

[45] Másodlagosan a jogerős ítélet ugyanezen keresetet elutasító részének hatályon kívül helyezését, és e körben keresete jogalapja fennálltának közbenső ítélettel való megállapítása mellett igényének összecszerűsége tárgyában, ennek hiányában – kérelme tartalma [rPp. 3. § (2) bekezdés] szerint végzéssel – a kereset jogalapjára és összecszerűségére vonatkozóan az elsőfokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára utasítását kérte. A megsértett jogszabályhelyeket az elsődleges felülvizsgálati kérelmével egyezően jelölte meg.

[46] Felülvizsgálati kérelme indokolásában a felperes fenntartotta, hogy vállalkozói díjigényét arra alapította, miszerint a kivitelezési időszak az eredetileg megállapodotthoz képest jelentősen hosszabb ideig tartott, az általa hivatkozott szerződésmódosításokban és kapcsolódó okiratokban rögzítettek szerint az alperes érdekkörében felmerült okokból. Arra hivatkozott, hogy a szerződésmódosításokban rögzítettek értelmében a kivitelezési időszak megnövekedése az ő részéről semmilyen módon nem volt előre látható. Kifejtette, a többletidőszak során felmerült, a szerződéskötéskor nem ismert és nem kalkulált munkavégzésre figyelemmel érvényesítette igényét az rPtk. 389. §-a, 402. § (1) bekezdése és a XXXII. számú PED a) pontja alapján vállalkozói díjigényként.

[47] Előadta, hogy a megnövelt időben való munkavégzés formájában az alperesnek szolgáltatást nyújtott, amelyre a felek eredeti szerződése nem terjedt ki, utóbb az akként vált megállapodásuk részévé, hogy a díj eredeti megállapításánál azt nem vették figyelembe. Kiemelte, hogy a többletidőszak során történt munkavégzésből eredő igényét minden szerződésmódosítás során külön nyilatkozatban rögzítette. E körben utalt a 2014. december 18-án kelt okirat tartalmára.

[48] A felperes kifogásolta, hogy bár álláspontja szerint keresete ezen alapult, a másodfokú bíróság a szerződésmódosítások kérdésével nem foglalkozott, miként azzal sem, hogy igénye az eredeti megállapodás keretein kívül, előre nem látható, az alperesnek betudható okok miatt merült fel.

[49] Szerinte a megnövelt kivitelezési időszakban való munkavégzése szolgáltatásnak minősül, és az a XXXII. számú PED a) pontjának „iskolapéldája”, ám ettől függetlenül is olyan munkatöbblet, amely műszaki szükségességből merült fel, nem képezte az eredeti szerződéses tartalom részét, így mind a Korm. rendelet, mind a másodfokú bíróság által hivatkozott EBH 2000.201. számú elvi döntés, de még az ún. előre áthatósági teszt szerint is vállalkozói díjigényre alapot adó munka.

[50] Hangsúlyozta: a perben nem volt vitás, hogy a szerződésmódosítások nyomán előállt megnövelt kivitelezési időben történt további munkavégzéssel neki további költségei

merültek fel, amelyekkel kapcsolatos alapkérdésnek azt tartotta, hogy a végzett munka a szerződésmódosítások alapján megnövelt időre tekintettel a XXXII. számú PED a) pontja értelmében szolgáltatásnak minősül-e, ha igen, külön díjazás jár-e érte, illetve – ha a PED bármely okból nem lenne alkalmazható – olyan munkatöbblet-e, amely túlmutat az eredeti megállapodás tartalmán, ezért pótmunka, avagy vállalkozói díjigényre alapot adó munkatöbblet.

[51] Ezzel összefüggésben részletesen kifejtette álláspontját a XXXII. számú PED a) pontjával összefüggésben, mely arra az esetre vonatkozik, amikor az eredeti megállapodás valamely szolgáltatást nem fed le. Érvelése értelmében a perbeli esetben utóbb, az alperes oldalán felmerült okokból álltak be módosítási szükségletek, ezek a kivitelezés időbeli elhúzódását okozták, és szükségszerűen jártak munkavégzési többlettel, valamint ahhoz kapcsolódó költségekkel. Sétrelmezte, hogy a másodfokú bíróság éppen a szerződésmódosítások kérdését és jelentőségét hagyta figyelmen kívül. A megnövelt időben történt munkavégzés ugyanis nem volt az eredeti megállapodás része, és álláspontja szerint attól függetlenül is a módosítások alapján nyújtott szolgáltatásnak, vagyis ellenértékre jogosító vállalkozói tevékenységnek minősül, hogy az eredeti tartalom (a másodfokú bíróság által hangsúlyozott eredmény) nem változott.

[52] A felperes utalt arra is, hogy a Korm. rendelet 3. § (9) bekezdése sem zárja ki a XXXII. számú PED alkalmazását, az ugyanis pusztán annyit rögzít, hogy mely esetekben kötelező a pótmunka elvégzése, illetve, hogy átalánydíj esetén kizárólag a szerződés alapját képező dokumentációban nem szereplő, külön megrendelt munkatétel ad alapot ellenérték követelésére.

[53] Azt is kifejtette, hogy a Szegedi Ítéltőábla 1/2006. (XI.30.) számú polgári kollégiumi ajánlásában (a továbbiakban: Ajánlás) meghatározott ún. előreláthatósági teszt is megalapozza igényét. Erre tekintettel még a szerződésmódosítások joghatásának figyelmen kívül hagyása esetén is, pusztán a megnövekedett kivitelezési határidőre figyelemmel szükségessé vált többletmunkavégzés alapot ad többletdíj igényének. Kiemelte, az Ajánlás szerint ugyan az ilyen munkavégzés nem minősül pótmunkának, de a vállalkozó számára a szerződéskötés időpontjában való előreláthatóság hiányában vállalkozói díjigényt alapoz meg.

[54] Szerinte a szerződésmódosításokban foglaltak alapján bizonyított, hogy a kivitelezési határidő az ő számára egyáltalán nem volt előrelátható. Így a vállalkozói díj meghatározásakor előzetesen kellő gondosság mellett sem számolhatott azzal, hogy az alperes a legkülönbözőbb okok miatt nem fog tudni munkaterületet átadni, és ezáltal a kivitelezés időtartama az eredetileg kalkulálthoz képest jelentősen megnövekedik, ami miatt az ezzel összefüggésben felmerült munkavégzésére figyelemmel díjigénye megalapozott. Kiemelte, nem lehet arra a következtetésre jutni, hogy a munkák kivitelezési idejének az ő számára teljességgel előre láthatatlan okokból történt elhúzódásával felmerült további munkavégzés az ő kockázati körébe tartozik. Az pedig szerinte bizonyított tény, hogy az átalánydíj az eredeti kivitelezési határidőre figyelemmel került megállapításra, miként az is, hogy a kivitelezés elhúzódásának okai számára nem voltak előre láthatók.

[55] Álláspontja értelmében – a XXXII. számú PED alkalmazásának hiányában is – a díjigényét elutasító ítéleti rendelkezés a Ptk. 403. § (4) bekezdése és 402. § (1) bekezdése mellett a Korm.rendelet 3. § (9) bekezdését is sérti.

[56] Tévesnek tartotta továbbá a másodfokú bíróságnak az rPtk. 198. § (1) bekezdésével kapcsolatos indokolását, figyelemmel arra, olyan szolgáltatás ellenértékét követeli, amelyet az alperes számára nyújtott.

[57] A felperes külön sérelmezte a másodfokú eljárás során előadott érvei elbírálásának elmaradását, melynek keretében megismételte a fellebbezési ellenkérelmében kifejtetteket

egyrésről a tekintetben, hogy az ő oldalán késelem nem állt fenn, másrészt a szakértői vélemény értékelésével összefüggésben kifejtettek kapcsán, mert álláspontja szerint az minden jogszabályi követelménynek megfelelt, valamint fenntartotta a Kbt. 305. § (3) bekezdésére történő alperesi hivatkozás megalapozatlanságával kapcsolatos álláspontját is.

[58] Másodlagos felülvizsgálati kérelme körében is az elsődleges kérelmében előadottakra hivatkozott, azzal, hogy ezen kérelme arra az esetre szól, ha az eddig rendelkezésre álló bizonyítékok alapján nem lennének megállapíthatóak az érdemi döntéshez szükséges tények és ezért igényének jogalapja és/vagy összszerszerűsége tárgyában további bizonyítás lefolytatására volna szükség.

[59] Az alperes részletesen indokolt felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályában történő fenntartását célozta. Kérte továbbá a felperes felülvizsgálati eljárási költségeiben történő marasztalását.

A Kúria döntése és jogi indokai

[60] A felperes felülvizsgálati kérelmének tartalmára tekintettel a Kúria előjáróban a felülvizsgálati eljárás jogi természetét és annak kereteit rögzíti.

[61] A felülvizsgálati eljárás nem egyfajta harmadfokú eljárás, hanem szigorú eljárási szabályok szerinti rendkívüli perorvoslat. Tárgya a jogerős ítélet [rPp. 270. § (2) bekezdés], amelynek jogszabályba ütköző voltát a Kúria kizárólag a felülvizsgálati kérelemben – és ha van, a csatlakozó felülvizsgálati kérelemben – az rPp. 272. § (2) bekezdésében megkövetelt tartalmi elvárásoknak mindenben megfelelő felülvizsgálati hivatkozások kapcsán vizsgálhatja érdemben. A felhívott jogszabályhely értelmében a felülvizsgálati kérelem egymással szorosan összefüggő kötelező tartalmi kellékei a jogszabálysértés és a megsértett jogszabályhely megjelölése, valamint annak kifejtése, hogy a fél a határozat megváltoztatását milyen okból kívánja.

[62] Ezen együttes törvényi feltételeknek a fél akkor tesz eleget, ha egyrészt a megsértett jogszabályhelyet konkrétan megjelöli, másrészt a hivatkozott jogszabálysértést tartalmilag is körülírja, az arra vonatkozó jogi álláspontját kifejti, vagyis, ha a jogszabálysértésre való hivatkozása indokait is ismerteti. Ha a fél a felülvizsgálati kérelmében több egymástól elkülönülő jogszabálysértésre hivatkozik, valamennyi hivatkozásának rendelkeznie kell az előző pontban meghatározott tartalmi követelményekkel [ezen elvárásokra mutatott rá a Kúria az 1/2016. (II.15.) PK vélemény 3., 4. pontjában és azok indokolásában].

[63] A fentieknek a felperes felülvizsgálati kérelme szempontjából többirányú jelentősége volt.

[64] Egyfelől a felperes kizárólag a hosszabb teljesítési idő miatti többletköltségei iránti – vállalkozói díj címén előterjesztett – keresetét elutasító jogerős ítéleti rendelkezést támadta felülvizsgálati kérelmében, amely a pótmunkákkal kapcsolatos részben ugyancsak elutasított igényére nem terjedt ki.

[65] Másrészt felülvizsgálati kérelmében kizárólag anyagi jogi jogszabályok megsértését állította mind elsődleges, mind másodlagos kérelméhez kapcsolódva, eljárási szabálysértésre egyáltalán nem hivatkozott. Erre figyelemmel a felülvizsgálati kérelmében a fellebbezési ellenkérelmére történt visszautalások, illetve hivatkozások [saját késelemével, a szakértői vélemény értékelésével és a Kbt. 305. § (3) bekezdésével összefüggésben (felülvizsgálati kérelem 41-54. pontjai)] megsértett jogszabályhely megjelölése hiányában nem voltak érdemben vizsgálhatók.

[66] Az így meghatározott felülvizsgálati keretek között eljárva a Kúria a felülvizsgálat eredményeként azt állapította meg, hogy a felperes által hivatkozott és érdemben vizsgálható okokból a jogerős ítélet nem jogszabálysértő, ezért a felülvizsgálati kérelem nem alapos.

[67] A másodfokú bíróság határozata meghozatalakor helytállóan indult ki az ügyben irányadó rPtk. 402. § (1) bekezdésében szabályozott építési szerződésnek – mint rendszertanilag a vállalkozási szerződés (rPtk. 389. §) nevesített altípusának – eredménykötelem jellegéből {jogerős ítélet [102] bekezdés}, annak átalánydíjas formájából, és abból, hogy önmagában a teljesítési határidő módosítása a felperes eredeti szerződéses szolgáltatását (a létrehozni vállalt eredményt) nem módosította. Az e körben kifejtett indokokkal a Kúria mindenben egyetért, azokra az rPp. 270. § (1) bekezdése utaló rendelkezése folytán alkalmazandó 254. § (3) bekezdése alapján, azok megismétlése nélkül, egyetértőleg visszaautal.

[68] Rögzíti továbbá, hogy a felperes a felülvizsgálat tárgyát képező keresetét egyértelműen és kizárólag vállalkozói díj címén, az alperesnek az építési szerződés teljesítéséért járó ellenszolgáltatásra kötelezése érdekében terjesztette elő. Keresettel érvényesített joga [rPp. 121. § (1) bekezdés c) pont] tehát a felek közötti szerződéses kötelemből eredeztetett alanyi jogán alapuló igény volt, az e keresetéhez előadott tényállítása pedig az, hogy az alperes érdekkörében felmerült okokból az eredeti teljesítési időhöz képest időben meghosszabbodott munkavégzés többletköltséget okozott neki, mely részéről nem volt előrelátható.

[69] Ehhez képest téves a felperes hivatkozása a XXXII. számú PED a) pontjára. Annak egyértelmű indokolása szerint ugyanis a PED meghozatalát az ítélkezési gyakorlatban felmerült az a kérdés indokolta, hogy miként kell a bíróságnak rendeznie a felek közötti jogviszonyt, ha a vállalkozó olyan szolgáltatást nyújt a megrendelő részére, amelyről a szerződés kifejezetten nem rendelkezett, azaz olyan szolgáltatást, amelyben a felek a szerződéskötéskor kifejezetten nem állapodtak meg. A felperes azonban – amint arra a másodfokú bíróság is helyesen mutatott rá – nem nyújtott az eredetihez képest többletként értelmezhető szolgáltatást; a perbeli szerződésben meghatározott és az általa teljesített eredmény ugyanaz maradt. Ez azt jelenti, hogy a kereset szerinti többlet vállalkozói díjjal ellentételezni szándékozott többletszolgáltatás nyújtása nem történt a felperes részéről, mert önmagában az eredeti szolgáltatás megnövekedett időigénye a célzott produktumot nem változtatta meg (az nem lett „több”), így annak nem lehet vállalkozói díjban megtestesülő vonzata sem.

[70] A Kúria rámutat, nem lehet eltérő következtetésre jutni a felperes által hivatkozott – egyebekben nem precedens értékű, és kötelező erővel más alapon sem bíró – Ajánlás alapján sem, amelyben megjelenő jogfelfogás az építési jogviták jelentős részét kitevő ún. díjviták körében a pótmunka, a többletmunka és az ún. műszaki szükségességből felmerülő munkák körét differenciálta, a felperes keresete szerinti igény azonban tényalapját tekintve ezek egyikébe sem sorolható [lásd részletesebben: Kemenes István: „Az építési vállalkozási szerződések” (CompLex, Budapest, 2008.) bevezetés 22-25. oldal].

[71] A Kúria kitér arra is, hogy a felperes által felhívott – az említett Ajánlás kiadásakor még nem létezett – Korm. rendelet 3. § időközben hatályon kívül helyezett (9) bekezdése a kivitelezőnek az erre vonatkozó külön megállapodásban foglaltak szerint a műszaki szükségesség, vagy a rendeltetésszerű és biztonságos használat miatt szükséges pótmunkák elvégzésével kapcsolatos kötelezettségét rögzítette. A felülvizsgálati kérelemben e vonatkozásban nem vitatott tényállás szerint azonban a perbeli esetben a felek több alkalommal állapodtak meg külön, írásbeli módosításokkal pótmunkák végzésében, amelyek díját az alperes egyrésztől rendezte, másrésztől azokat a kereset nem érintette. A felperes által igényelt „többletdíjazást” megalapozó pótmunkával összefüggésben azonban a felek az eredeti szerződésük (műszaki) tartalmát nem módosították, arra a felperes maga sem hivatkozott, ilyet nem is állított. Érvelése tartalmát tekintve a perben érvényesíteni kívánt igénye valójában csupán az eredeti eredmény teljesítésének az eredeti teljesítési időtartamot

meghaladó többletidő szükségletén alapult, amely azonban az eredménykötelem jellegű vállalkozási szerződés esetén a fentebb írtak szerint közömbös.

[72] Mindezekre az indokokra is tekintettel a Kúria a másodfokú bíróság jogszabályoknak megfelelő jogerős ítéletét a felülvizsgálattal érintett részében az rPp. 275. § (3) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.

Az alkalmazott jogszabályok és az alkalmazott joggyakorlat

[73] A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (rPtk.) 389. § (1) bekezdés, 402. § (1) bekezdés

A döntés elvi tartalma

[74] Önmagában az építési típusú vállalkozási szerződésben vállalt eredménynek az eredetihez képest hosszabb időtartam alatti teljesítése nem teremt jogalapot több vállalkozói díj iránti követelésre.

Záró rész

[75] A felperes felülvizsgálati kérelme nem vezetett eredményre, ezért az rPp. 270. § (1) bekezdése folytán alkalmazandó 78. § (1) bekezdés alapján köteles az alperes kamarai jogtanácsosi munkadíjból álló felülvizsgálati eljárási költségének megfizetésére, amelynek összegét a Kúria az rPp. 67. § (2) bekezdése szerint irányadó 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet 3. § (2), valamint (5)-(6) bekezdései alapján, a felülvizsgálati ügyérték alapulvételével, és az alperes jogi képviselője által a felülvizsgálati ellenkérelemmel összefüggésben kifejtett jogi képviselési tevékenységgel arányosan állapította meg.

[76] A felperes a felülvizsgálati eljárási illetéket leróta, azt pervesztességére tekintettel viselni tartozik, ezért arról a Kúriának külön rendelkeznie nem kellett.

[77] A Kúria a felülvizsgálati kérelmet az rPp. 274. § (1) bekezdésének megfelelően tárgyaláson kívül bírálta el.

[78] Az ítélet elleni felülvizsgálatot az rPp. 271. § (1) bekezdés e) pontja zárja ki.

Budapest, 2022. november 24.

Dr. Bartal Géza s.k. a tanács elnöke, Dr. Cseh Attila s.k. előadó bíró, Dr. Puskás Péter s.k. bíró